МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГАГАУЗЬКА МОВА

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою

5 –9 класи

2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма курсу «Гагаузька мова» для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання укладена відповідно до вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України „Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти” від 23 листопада 2011 року № 1392 , а також з урахуванням нових підходів до навчання, пов’язаних з реформуванням змісту освіти сучасної української школи.

Навчання гагаузької мови в 5–9 класах загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою спирається на реалізацію основної мети навчання базової загальної середньої освіти, яка визначає пріоритетними такі складові, як: розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Гагаузька мова є рідною мовою гагаузького народу. Знання цієї мови дає змогу учням прилучитися до надбань культури гагаузького народу.

Зміст Програми з навчання гагаузької мови в 5-9 класах загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою сприяє вихованню особистості, яка поважає рідну і українську культури, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті.

Зміст і структура Програми спирається на засади компетентнісного підходу і методики особистісно орієнтованого навчання.

Мета курсу гагаузької мови в школі з українською мовою навчання полягає у виробленні в учнів (на основі мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної компетенцій) умінь і навичок вільно, комунікативно, виправдано користуватися засобами гагаузької мови – її стилями, формами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо); в формуванні уявлень про культурні надбання і традиції гагаузів, а також у пізнанні засобами гагаузького мовлення культурних традицій українського народу.

Основна мета навчання досягається в процесі реалізації наступних завдань:

– ознайомити учнів з найважливішими відомостями про гагаузьку мову щодо її походження, культуротворчої функції, значення як засобу пізнання, спілкування і впливу, місця у світі;

– навчити учнів користуватися всім багатством засобів рідної мови на основі практичного засвоєння основних мовних і мовленнєвих понять, визначень та правил;

– сприяти засвоєнню норм гагаузької літературної мови;

– формувати діяльнісну компетенцію та розвивати творчі здібності учнів засобами гагаузького мовлення;

– формувати гагаузознавчу лінію в рамках соціокультурної компетентності.

Виконання цих завдань забезпечується наявністю в змісті курсу основних відомостей про мову і мовлення та норми літературної мови, переліком вимог до знань і вмінь учнів.

Мовленнєву лінію складає система мовленнєвознавчих понять та практичних умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо). Основні відомості, що насамперед потребують вивчення – мова і мовлення, адресат мовлення, стиль і тип мовлення, монолог і діалог (полілог), гагаузький мовленнєвий етикет.

Мовна лінія визначає особливості фонетичної, лексичної, словотворчої, граматичної та правописної систем гагаузької мови. До її складу входять ключові питання фонетики, лексикології та фразеології, будови слова та словотвору, морфології і синтаксису, орфографії та пунктуації.

Соціокультурна лінія реалізується головним чином у змісті вміщених у підручнику та дібраних (складених) учителем практичних завдань і вправ, у тематиці усних висловлювань та творів учнів. Значне місце на заняттях з мови мають посідати тексти, що розкривають патріотизм, совісність, шанобливість, повагу до праці і людей праці, до матері, а також милосердя, доброту, скромність, безкорисливість, мир і злагоду між людьми. У програмі подається перелік орієнтованих тем з розвитку зв’язного мовлення.

Програма складається з таких частин:

– відомості про гагаузьку мову та норми літературної мови;

– зв’язне мовлення;

– державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів;

Програма передбачає вивчення таких лінгвістичних понять, фактів і закономірностей, які забезпечують необхідний для учнів обсяг знань з гагаузької мови. Ці знання є основою для формування правильного уявлення про структуру гагаузької мови в усій сукупності її виявлень, забезпечують оволодіння літературним мовленням.

До програми включено також конкретні вимоги щодо змісту роботи з культури мовлення.

Заняття з мови мають сприяти розвиткові логічного мислення учнів, умінь аналізувати, зіставляти, порівнювати та узагальнювати мовні явища; наводити потрібні приклади, докази, робити висновки; добирати і систематизувати матеріал відповідно до теми та основної думки висловлювання; будувати логічно правильне й композиційно завершене висловлювання; складати план виступу, тези, конспекти.

Навчання гагаузької мови має проводитися в зв’язку із заняттями з української

та російської мов.

У системи практичних завдань і вправ чільне місце на заняттях з мови повинні посідати конструктивні та творчі вправи, пов'язані з розвитком мовлення учнів, а також роботи щодо відновлення деформованого тексту, редагування, виправлення допущених мовленнєвих недоліків і помилок, переклад з української (російської) мови.

Формулюванню завдань до вправ бажано надати проблемного характеру, спрямувати на розвиток пізнавальної активності і самостійності учнів.

Навчання має бути інтенсивним, тобто напруженим, дійовим, а головне – продуктивним, таким, що забезпечує досягнення вищого кінцевого результату – міцного засвоєння учнями знань з предмета, сформованості в них практичних умінь і навичок.

Вивчення програмового матеріалу будується з урахуванням міжпредметних зв'язків. Це сприятиме поглибленому розумінню мовних явищ, розширенню світогляду учнів, формуванню в них умінь застосовувати суміжні знання з інших предметів.

Шкільний курс гагаузької мови єдиний з 1-го до 9-го класу, тому вчитель, який працює у 5-9 класах, повинен знати обсяг відомостей про мову та вміння, набуті учнями в початкових класах.

Засвоєння учнями орфоепічних і граматичних норм гагаузької мови відбувається під час вивчення фонетики, лексики, словотвору, морфології, синтаксису, а також у процесі роботи з розвитку зв'язного мовлення.

Робота з розвитку мовлення тісно пов'язана з формуванням навичок виразного читання, які спираються на мовне чуття, що виявляється в умінні розрізняти наголошені й ненаголошені склади, інтонувати речення різних структур, підвищувати й понижувати голос, прискорювати й уповільнювати темп мовлення, робити логічний наголос у реченні.

Для розвитку навичок виразного читання особливе значення мають уроки синтаксису, які дають змогу спостерігати за інтонацією.

У програмі поданий орієнтований розподіл годин. Учитель у разі потреби може вносити в нього певні корективи, не скорочуючи, утім, загальної кількості годин мовленнєвої лінії.

Організація навчання має будуватися на засадах «педагогіки партнерства», в основі якої є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 5-9 класів з гагаузької мови проводиться відповідно до критеріїв, затверджених Міністерством освіти та науки України.

Програма відповідає Державному стандарту та Типовим навчальним планам загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням

мов національних меншин, в яких передбачене вивчення національної мови (інваріантна частина) 2 години на тиждень.

Програма може бути використана й у загальноосвітніх навчальних закладах з російською та іншими мовами навчання, в яких передбачене вивчення національної мови за рахунок годин варіативної складової.

5 клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ **Учень:** сприймає чуже мовлення, уважно слухає; швидко, свідомо й виразно читає тексти вивчених стилів мовлення; виділяє і запам'ятовує головне в прослуханому і прочитаному тексті, складає простий план прочитаного; відтворює готовий текст (розмовного, наукового і художнього стилів), переказує його докладно за самостійно складеним планом (усно і письмово); створює власні висловлювання – усні та письмові – (вказаних у програмі видів), будуючи їх з урахуванням мети і адресата мовлення, додержується абзаців; враховує особливості побудови розповіді, опису і роздуму; додержується основних правил спілкування (бути ввічливим, привітним і доброзичливим, уважно слухати співрозмовника, не перебиваючи його).	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** (17 год.) **АУДІЮВАННЯ** (слухання-розуміння) Аудіювання розповідей, нескладних текстів. **ЧИТАННЯ** Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Визначення теми й основної думки тексту. Відповіді на запитання за змістом тексту. **ГОВОРІННЯ** **Діалог.** Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Складання діалогу за опорними словами, за поданим початком. **Перекази** (за простим планом). Докладний усний переказ невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (предметів, тварин) і роздуму. **Твори** (без плану). Твір-розповідь (усний) на основі власного досвіду. Усний твір-опис окремих предметів, тварин. Усна відповідь на основі переказу параграфа підручника. **ПИСЬМО** **Перекази** (за простим планом). Докладний письмовий переказ невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (предметів, тварин) і роздуму. **Твори** (без плану). Письмовий твір-розповідь на основі власного досвіду. Письмовий твір-опис окремих предметів, тварин. **Ділові папери**. Лист, адреса. Переклади.

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	Міжпредметні зв'язки. Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)
Учень: визначає в словосполученні головне і залежне слова, складає словосполучення; встановлює межі речень у тексті простих речень, що входять до складного; визначає види речень за метою висловлювання; знаходить в реченні головні і другорядні члени, звертання; розрізняє слова автора і пряму мову.	**МОВНА ЛІНІЯ** (53 год.) **ВСТУП** (1 год.) Значення мови в житті суспільства. **Повторення вивченого в початкових класах** (3 год.) **ВІДОМОСТІ З СИНТАКСИСУ І ПУНКТУАЦІЇ** (10 год.) Словосполучення. Головне та залежне слова у словосполученні. Речення, його граматична основа. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні, окличні). ***Культура мовлення***. Інтонування розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень. Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Речення з однорідними членами. Речення зі звертанням. Складні речення. Кома між простими реченнями. Пряма мова. Діалог. Полілог. ***Міжпредметні зв'язки.*** Звертання, діалоги у художніх творах (література).
Учень: розрізняє в словах ненаголошені і наголошені голосні, дзвінкі і глухі, тверді і м'які приголосні; поділяє слово на склади;	**ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ** (15 год.) Звуки мовлення. Голосні та приголосні звуки. Чергування голосних у гагаузькій мові.

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє орфоепічні та орфографічні помилки на вивчені правила	Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт гагаузької мови. Співвідношення звуків і букв. Дифтонги. Подвоєнні голосні. Чергування голосних a/ê, a/e, ä/e, ü/ä. Подвійна роль голосних a, ı, u, ü, i. Чергування приголосних після j, ç, ş. Приголосні глухі, дзвінкі. Вплив приголосних на склади. Правопис приголосних букв h, v, k. Склад. Наголос. *Культура мовлення*. Правильне наголошування широковживаних слів. Правильна вимова наголошених і ненаголошених голосних. ***Міжпредметні зв'язки***. Звукопис. Рима у віршах (література)
Учень: пояснює (у нескладних випадках) значення відомих слів; користується словниками; добирає до слів синоніми й антоніми та вживає їх у мовленні, пояснює значення фразеологізмів і правильно використовує їх у мовленні.	**ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ** (14 год.) Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова; вживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях. Пряме (власне) значення слова. Переносне значення слова. Омоніми, синоніми, антоніми. Власне гагаузькі слова. Іншомовні (запозичені) слова. Архаїзми, неологізми, інтернаціональні слова. Діалект. Діалектні слова. Професійні слова. Фразеологічний зворот. ***Культура мовлення***. Вживання слів відповідно до їх значення. Доречне використання слів у переносному значенні. Використання синонімів для уникнення невиправданих повторень слів. Лексична помилка (практично). ***Міжпредметні зв'язки.*** Діалектизми, застарілі слова, неологізми, фразеологізми в художніх творах;

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	терміни (література, історія, математика)
Учень: розрізняє афікси словотворчі від афіксів формотворчих; відділяє формотворчі афікси від основи; добирає спільнокореневі слова, правильно вживає їх у мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.	**БУДОВА СЛОВА** (8 год.) Основа слова. Корінь, афікси – будова слова. Чергування голосних в корні слова. Зміни слів в залежності від афіксів. Види афіксів. Афікси в запозичених словах. Творення слів. Способи творення слів. Прості слова. Складні слова. ***Культура мовлення.*** Використання спільнокореневих слів як засобу зв'язку речень у тексті.
	Повторення та узагальнення вивченого (2 год.)
	СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Державна мова України. Основні відомості про гагаузів. Історія національної символіки. Державний гімн. Прапор, Герб. Школа. Пошана до книги. Край (село), в якому я живу. Моя вулиця. Київ – столиця України. Мати та батько в сім'ї. Традиції в сім'ї гагаузів. Легенди та перекази про заснування Києва. Легенди і перекази про гагаузів. Визначні діячі української культури. Діячі гагаузького народу. Народна символіка гагаузів. Хліб - символ добробуту народу. Народні ремесла. Народні свята: Різдво, Великдень, Трійця.

6-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ **Учень:** сприймає чуже мовлення; складає простий план до прослуханого або прочитаного тексту; читає вголос и мовчки тексти різних стилів і жанрів; відтворює готовий текст, переказує його за самостійно складеним планом; створюючи власні висловлювання, зважає на особливості ситуації спілкування, самостійно добирає для висловлювань матеріал на основі різних джерел, систематизує його, складає план власного висловлювання; складає план роботи, добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення.	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** (15 год.) **АУДІЮВАННЯ** (слухання-розуміння) Аудіювання розповідей, доступних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення **ЧИТАННЯ** Читання вголос и мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення. Постановка питань до тексту. Поділ тексту на смислові частини. Складання складного плану прочитаного тексту. **ГОВОРІННЯ** **Діалог**. Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розігрування діалогу на основі ілюстрації, яка відображає конкретну ситуацію спілкування. Перекази за планом. Усний докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму. Твори. Усний твір-опис. Усний твір-оповідання про випадок з життя. **ПИСЬМО** **Написання переказів** (за простим і складним планом). Докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму. Вибірковий переказ наукового стилю. **Написання творів** (за простим планом). Твір-оповідання на основі побаченого. Твір-опис приміщення, природи. Твір-опис про вчинки людей. **Ділові папери.** Заява. ***Міжпредметні зв'язки.*** Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)
	МОВНА ЛІНІЯ **(55 год.) ВСТУП** (1 год.) Про гагаузьку мову.
	Повторення та узагальнення вивченого (3 год.) Речення. Фонетика і графіка. Лексика і фразеологія. Морфологія. Будова слова.
Учень: розпізнає іменники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає іменники у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил.	**Частини мови** **Іменник** (20 год.) Відмінювання іменників: дві відміни, відмінки. Відмінювання іменників, які закінчуються на приголосний. Відмінювання іменників, які закінчуються на голосний. Відмінювання багатоскладних іменників, які закінчуються на “к”. Пестлива форма іменників на “к”. Відмінювання іменників у множині. Форма приналежності та присвійна форма іменників. Відмінювання іменників у формі приналежності. Відмінювання запозичених іменників. Синтаксична роль іменника. ***Культура мовлення***. Використання у мові іменників, запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників. Правильне вживання відмінкових закінчень іменників. ***Міжпредметні зв'язки.*** Слова із суфіксами зменшувально-пестливого значення в художніх творах (література)
Учень: розпізнає прикметники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає прикметники та їх форми у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх; правильно пише слова з вивченими орфограмами.	**Прикметник** (9 год.) Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прикметників. Утворення прикметників. ***Культура мовлення.*** Використання у мовленні прикметників. Запобігання помилкам у використанні прикметників. Міжпредметні зв'язки. Слова із афіксами зменшувально-пестливого значення в художніх творах (література)
Учень: правильно утворює форми числівників і вживає їх у мовленні;	**Числівник** (11 год.) Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
правильно пише слова з вивченими орфограмами.	кількісні і порядкові. Числівники розділові, дробові, збірні). Відмінювання числівників. ***Культура мовлення.*** Правильне вживання у мові відмінкових форм іменників при кількісних числівниках (у тому числі дробових і збірних). ***Міжпредметні зв'язки***. Правильне використання форм числівників під час читання і усного пояснення прикладів і задач (математика); використання числівників у відповідях на уроці (географія, історія)
Учень: розпізнає займенники, визначає їх граматичні ознаки, правильно вживає займенники в мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами.	**Займенник** (9 год.) Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників. Особові, вказівні займенники. Питальні займенники. Неозначені і заперечні займенники, їх утворення і відмінювання. Означальні займенники, їх відмінювання.
	Культура мовлення. Вживання займенників для зв’язку речень у тексті. Правильне вживання особових займенників. Вживання займенників у ввічливо-шанобливому значенні при звертанні до однієї особи.
	Узагальнення та систематизація вивченого (2 год.)
	СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Державні символи України. Ти серед людей. Етикет, етика, загальноприйняті норми поведінки. Народна архітектура. Легенди, прислів’я та казки. Хліб у житті людини. Історія краю, його сьогодення. Родовід. Родовідне дерево. Святині дому. Родинні традиції (хрестини). Краса рідної природи у різні пори року. Прекрасне в природі.

7-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ **Учень:** сприймає чуже мовлення; складає простий план до прослуханого і прочитаного тексту; переказує тексти різних стилів за самостійно складеним простим і складним планом (докладно, вибірково і стисло); вдосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** (14 год.) **АУДІЮВАННЯ** (слухання-розуміння) Аудіювання природного гагаузького мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо - і телепередач, аудіо запису. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням. Стисле відтворення прослуханого тексту. **ЧИТАННЯ** Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення. Складання простого і складного плану прочитаного. Стислий і вибірковий переказ прочитаного. Складання ситуацій до тексту. **ГОВОРІННЯ** **Діалог**. Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розігрування готового діалогу без опори на текст. **Перекази** (за планом). Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). **Твори** (за планом). Стислий виклад змісту переглянутого фільму. Опис жанрової картини. **ПИСЬМО** **Написання переказів** (за простим або складним планом). Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). **Написання творів** (за простим або складним планом). Твір-опис зовнішності людини, процесу

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	праці (за власним спостереженням і за картиною)ю Твір-оповідання за поданим сюжетом. **Ділові папери**. Доручення. Переклади. ***Міжпредметні зв'язки.*** Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)
	МОВНА ЛІНІЯ (56 год.) **ВСТУП** (1 год.) Місце гагаузької мови серед мов народів України. **Повторення та узагальнення вивченого** (3 год.) Будова слова. Морфологія. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник.
Учень: розпізнає дієслова, визначає граматичні ознаки, правильно вживає форми дієслів; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою орфографічних правил.	**Дієслово** (20 год.) Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Основна форма дієслова (загальне ознайомлення). Творення дієслів. Прості, непохідні дієслова. Похідні дієслова. Складні, складені дієслова. Види дієслів: похідні і непохідні дієслова. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий, повинності, бажальний). Творення дієслів умовного, наказового способу. Теперішній час. Майбутній час. Майбутній неозначений час. Майбутній означений час. Минулий неозначений час. Проста форма минулого часу. Складна форма минулого часу. Минулий закінчений час. Минулий неозначений час. Минулий незакінчений час. Давноминулий час. Давноминулий неозначений час. Минулий час наміру. Основи означеного майбутнього часу. Неозначена форма дієслова. Модальні

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	форми дієслова.
	Культура мовлення. Використання у мовленні дієслів-синонімів. Практичне засвоєння дієслівних словосполучень. Вживання одних способів дієслів замість інших. ***Міжпредметні зв'язки.*** Метафора, уособлення (література)
Учень: розпізнає дієприкметники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає в мовленні.	**Дієприкметник** (8 год.) Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Активні та пасивні дієприкметники. Взаємні дієприкметники. Спонукальні дієприкметники. ***Культура мовлення***. Правильна побудова речень з дієприкметниковими зворотами. Вживання дієприкметників в усному та писемному мовленні. ***Міжпредметні зв'язки***. Використання дієприкметників як одного із засобів створення образності (література).
Учень: розпізнає дієприслівники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає дієприслівники у мовленні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	**Дієприслівник** (7 год.) Дієприслівник як особлива форма дієслова (значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль). Дієприслівниковий зворот. Творення дієприслівників. ***Культура мовлення.*** Складні випадки вживання дієприслівників. Використання дієприслівникового звороту як засобу зв'язку речень у тексті, дотримання інтонації речень з дієприслівниковими зворотами.
	Міжпредметні зв'язки. Використання дієприслівників як одного із засобів створення образності (література).
Учень: розпізнає прислівник, правильно вживає прислівники у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил.	**Прислівник** (8 год.) Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Способи творення прислівників. ***Культура мовлення.*** Використання прислівників як засобу зв'язку речень у

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	тексті, а також підвищення виразності мовлення.
Учень: розпізнає післяйменники та сполучники, правильно вживає їх у мовленні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	**Службові частини мови. Службові слова** (7 год.) **Післяйменник.** Зв'язок слів у реченні. **Сполучник** Сполучник як службова частина мови. Вживання сполучників у простому й складному реченні. ***Культура мовлення.*** Вживання й використання сполучників для зв'язку речень у тексті.
Учень: розпізнає частки, правильно вживає їх у мовленні.	**Частка** Частка як службова частина мови. Культура мовлення. Використання часток як виражального засобу в художніх творах.
Учень: розпізнає вигуки; знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил, знаходить й виправляє помилки на вивчені правила.	**Службові слова. Модальні імена. Вигук** Вигук як особлива частина мови. ***Культура мовлення.*** Правильне читання речень із вигуками.
	Узагальнення та систематизація вивченого (2 год.)
	СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Мова – скарбниця духовності народу. Історія твого села – частина історії України і твого роду. Родина. Сім'я. Взаємини між дітьми і батьками. Краса і культура людини Твій робочий день Твої захоплення Вибір професії. Народні та календарні свята. Природний ландшафт краю.

8-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ **Учень:** сприймає чуже мовлення; уважно слухає інших людей, осмислює та запам'ятовує почуте та прочитане; створює власні висловлювання; вдосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** (14 год.) **АУДІЮВАННЯ** (слухання-розуміння) Аудіювання природного гагаузького мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо - і телепередач, аудіо запису. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням. Стисле відтворення прослуханого тексту. **ЧИТАННЯ** Виразне читання текстів різних стилів, типів жанрів мовлення відповідно до норм гагаузької літературної мови. Складання простого і складного плану прочитаного. Стислий і вибірковий переказ прочитаного. Аналіз мовних засобів, синтаксичної структури тексту. **ГОВОРІННЯ** **Діалог.** Розігрування готового діалогу без опори на текст. Складання діалогу до серії пропонованих обставин. **Перекази** (за планом) Докладний і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури. **Твори** (за планом). Твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі власних спостережень і вражень. **ПИСЬМО** **Написання переказів** (за складним планом). Докладний, стислий і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури. **Написання творів** (за складним планом) із вступом, основною частиною і висновком. **Твір-опис** місцевості, пам'яток історії та

	культури. **Твір-роздум** на морально-етичну тему. **Твір-оповідання** на основі почутого. **Переклади.** Переклад текстів, що містять елементи опису (місцевості). **Ділові папери.** План роботи. Протокол. ***Міжпредметні зв'язки.*** Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво).
	МОВНА ЛІНІЯ (56 год.) **Вступ** (1 год.) Мова – найважливіший засіб пізнання, спілкування і впливу. **Повторення та узагальнення вивченого** (3 год.) Частини мови, їх значення та граматичні ознаки. Синтаксис. (Теми за вибором учителя)
Учень: визначає головне і залежне слова в словосполученні; розрізняє речення різних видів (за метою висловлювання, характером граматичної основи, кількістю граматичних основ); знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила.	**Синтаксис. Пунктуація.** **Словосполучення та речення** (22 год.) Словосполучення. Види словосполучень за способами вираження головного слова. Використання в мові синонімічних словосполучень. Парні слова. Фразеологічні сполучення. Речення. Види речень за метою висловлювання; окличні речення. Розповідні, спонукальні, питальні речення. Розділові знаки в кінці речень. Логічний наголос. ***Культура мовлення***. Практичне засвоєння словосполучень, у яких трапляються помилки у формі залежного слова. Дотримання інтонації спонукальних і окличних речень. ***Міжпредметні зв'язки.*** Інверсія в художньому творі (література).

Учень: визначає структуру простого речення (знаходить головні і другорядні члени); правильно вживає у мовленні головні й другорядні члени речення; розставляє розділові знаки; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	**Просте речення** (28 год.) Підмет і присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Узгодження присудка з підметом. Другорядні члени речення. Прямий і непрямий додаток. Означення. Прикладки. Обставина. Види простого речення. Двоскладне просте речення. Односкладне просте речення. Означено-особове речення. Неозначено-особове речення. Узагальнено-особове речення. Називні речення. Безособові речення. ***Культура мовлення***. Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженого словосполученням або складноскороченим словом. Стилістична роль означень і порівняльних зворотів у художньому мовленні.
	Повторення в кінці року (2 год.)
	СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Мова – найважливіший засіб спілкування. Пам’ятки історії гагаузького народу. Розум без книги – що птах без крил. Гагаузькі письменники. Народні свята і пов’язані з ними обряди. Рідний край – Буджак. Національні символи гагаузького народу. Державний гімн України, прапор, герб.

9-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
Учень: сприймаючи текст, складає план, робить короткі записи; переказує їх усно та письмово за самостійно складеним простим і складним планом докладно, вибірково і стисло; удосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.	**МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ** (14 год.) **АУДІЮВАННЯ** (слухання-розуміння) Аудіювання (глобальне, детальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Вибіркове цільове аудіювання текстів. Вичленування різних категорій смислової інформації. **ЧИТАННЯ** Виразне читання автентичних текстів різних стилів, типів жанрів мовлення з використання основних видів (стратегічних) читання. Поділ тексту на смислові частини. Розуміння фактичного змісту прочитаного. **ГОВОРІННЯ** **Діалог.** Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Ведення діалогу в ситуаціях офіційного та неофіційного спілкування в особистісній, публічній та освітній сферах. **Перекази** (за складним планом). Стислий і вибірковий переказ тексту з висвітленням однієї думки чи ряду взаємозв’язаних думок. **Твори** (за складним планом).

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	Твір на морально-етичні та суспільні теми. **Переклади**. Переклад з української мови різних за стилем і жанром уривків або невеликих закінчених творів. **ПИСЬМО** **Написання переказів** (за складним планом). Стислий і вибірковий переказ текстів публіцистичного і художнього стилів. **Написання творів** (за складним планом). Твір у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Оповідання на самостійно вибрану тему. **Ділові папери.** Автобіографія. ***Міжпредметні зв'язки.*** Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)
	МОВНА ЛІНІЯ (56 год.) **Вступ** (1 год.) Значення мови в житті суспільства. **Повторення та узагальнення вивченого** (3 год.) Просте речення. Двоскладне і односкладне просте речення. Синтаксис. Пунктуація
Учень: розрізняє складні речення різних типів, визначає їх структуру і засоби зв'язку між простими реченнями; правильно розставляє та пояснює розділові знаки між простими реченнями в складносурядному, знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	**Складне речення** **Складносурядне речення** (12 год.) Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Складносурядне речення з різними сполучниками. ***Культура мовлення.*** Інтонації складносурядного речення. Синоніміка складносурядних речень з різними сполучниками.
Учень: розпізнає складнопідрядні речення, вживає їх у мовленні; правильно	**Складнопідрядне речення** (12 год.) Складнопідрядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому. Основні види

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
розставляє і пояснює розділові знаки між підрядним і головним реченнями, знаходить і виправляє в чужому і своєму тексті помилки на вивчені правила.	підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в ньому.
	Культура мовлення. Інтонація складнопідрядного речення. Синоніміка сполучникових складних речень, складнопідрядних і простих з відокремленими членами.
Учень: знаходить безсполучникові складні речення і визначає в них смислові відношення між простими реченнями; розпізнає складні речення з різними видами зв'язку, правильно вживає їх у мовленні; знаходить та виправляє помилки на вивчені правила.	**Безсполучникове складне речення** (10 год.) Смислові відношення між простими реченнями в безсполучниковому складному реченні. Розділові знаки між простими реченнями у безсполучниковому складному реченні. **Складне речення з різними видами зв'язку** (7 год.) Складне речення з різними видами сполучникового та безсполучникового зв'язку. Розділові знаки в ньому. ***Культура мовлення***. Інтонація безсполучникового складного речення. Синоніміка складних речень із сполучниками, без сполучників і простих речень.
Учень: знаходить слова і пряму мову, речення з непрямою мовою; замінює пряму мову непрямою; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.	**Пряма і непряма мова. Діалог. Полілог** (3 год.) Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Розділові знаки при прямій мові. Діалог і полілог. Розділові знаки в діалозі та полілозі.
	Культура мовлення. Синоніміка різних способів передачі прямої мови. Заміна прямої мови непрямою. Інтонація речень з прямою мовою, діалогом. ***Міжпредметні зв'язки.*** Мова персонажа в

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Зміст навчального матеріалу
	діалозі та словах автора (література).
	Систематизація та узагальнення вивченого в 5-9 класах (8 год.)
	СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Гагаузька мова – явище, яке розвивається. Мій рідній край. Буджак – мій рідний край. Історія рідного краю та гагаузького народу. Весняні свята. Календарні свята. Народні ремесла. Вибір професії. Проблеми вибору професії. Засоби масової інформації.

5-ci sınıf

(70 saat, 2 saat haftada)

Saat	***Devlet standart üürenicilerin uurları***	***Üürenmä programanın içindekiläri***
17 53	STRATEGİYAYA UURU. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • okumaa annamaklı, açık, dooru, demekli, hızlı literatura formalarında; • türlü tip okumaklar: kompakt, ayırmaklı, komentariyalı, rollerä görä. • Aklında okumaa da tekstlärä görä analiz yapmaa içindeliinä hem formasına görä, bulmaa temalarını hem süjetlerini; • Teksti payetmää logikayca fragmentlärä, planını düzmää; • Kendibaşına tekst planı düzmää da ona görä annatmaa logikayca, yaratmanın içindeliinä görä, kendinä görä annatmaa.	**Lafetmenin uuru** Çalışma şekkilleri (plana görä) Aazdan hem yazmak artistik annatması natura işlerinä işlerinä görä hem hayvannara görä. Düzmää yaratma (plansız). Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Yazmak kiyat. Audirovaniye. Dialog. **Yazmak kiyat. Kiyat. Adres.** **LİNGVİSTİK ÇİZGİSİ** **GİRİŞ**
1 3	**Üürenicilär lääzım becersinnär**: - bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä. - Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz, yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.	Dilin maanası halkın yaşamasında Tekrar
10	**Uşaklar lääzım bilsinnär:** • ne üüreniler sintaksistä hem noktalamada; • haberleri sadä hem katlı cümlelär için, baş hem ikincili cümlä paylar için, danışlıklan hem doorudan sözlän cümlelär için, üüreneli noktalama kurallarını. **Uşaklar lääzım becersinnär:** • ayırmaa sadä hem katlı cümleleri; • ayırmaa cümleleri içindeki maanalara görä: bulmaa şaşma cümleleri; • bulmaa baş hem ikincili payları, başsoylu payları, danışlınları; • göstermää avtorun sözlerini hem doorudan sözleri; • dooru kullanmaa lafetmektä cümleleri hep türlü düzülmüş hem içindeki maanalarına görä, kurmaa tekst dialoglan. •	**Sintaksis hem punktuaţiya** Çümlä, onun gramatika temeli. Sadä hem hem katlı cümlelär. İçindeki maanalara görä cümlelär (annatma, soruş, izin hem şaşma). Duygulu cümlelär. Cümlelerin baş payları:subyekt hem predikat. Cümlelerin ikincili payları: tamannık, bellilik, hallık. **Lafetmeк kültürü.** Annatma, soruş, izin hem şaşma cümleler. Cümlelerin gramatika temeli: subyekt hem predikat. Sadä hem katlı adlardan predikatlar. Çizgi subyektin ikincili payları: tamannık, bellilik, eklembellik hem hallıklar (er, sebep, neet, zaman, nicelik). Birsoy paylı cümleler. Cümlelär danışlıklan. Durguçluk nışannarı danışlıklarda. Katlı cümlelär. Virgül sadä cümlelerin arasında. Doorudan söz. Dialog. Polilog. **Okul predmetlerin baalantıları.** Danışlıklar hem dialoglar literatura yaratmalarında (literatura).

Saat	Devlet standart üürenicilerin uurları	Üürenmä programanın içindekiläri
15	**Uşaklar lääzım bilsinnär:** • ne annadêr fonetika,yazmak hem sölemäk; • ana dilimizin seslerini hem bukvalarını; • alfaviti, ani hep bukvanın var kendi adı. **Uşaklar lääzım becersinnär:** • ayırmaa lafların içindä urgulu hem urgusuz vokalları, yımışak hem çetin konsonnratı, uzun vokalları hem ikili konsonnarı; • payetmää lafları kısıma, yapmaa lafa fonetika analizi; aramaa hem bulmaa laflarda yannıi bukvaları.	**Fonetika. Grafika.Orfografiya.** Lafetmenin sesleri. Bukvalar. Gagauz dilin alfaviti.Seslerin hem bukvaların kullanması. Vokallar. Vokal garmoniyası gagauz dilindä. Diftonglar.Uzun vokallar.vokal dönmeleri a/ê, a/e, ä/e, ü/ä. A, ı, u, ü, i vokalların ikilenmesi. J, ç, ş konsonnarın ardına vokalların dooru yazılması. Konsonnar. Konson dönmeleri h, v, k konsonnarı da dooru yazılması. Konson garmoniyası. Kısım. Urgu. **Lafetmenin kulturası.** Urgunun eri gagauz laflarında. Urgulu vokallar hem urgusuz.Tanışmak sözlüktän. **Okul predmetlerin baalantıları.** Sesyazmak. Rifma şiirlerdä (literatura).
14	**Uşaklar lääzım bilsinnär:** • ne üüreder leksika, lafların demeklerini, sinonimleri hem antonimleri, omonimleri. **Uşaklar lääzım becersinnär:** • açıklamaa bilän lafların demeklerini; • dooru bulmaa sinonimleri, antonimleri hem omonimleri hem kullanmaa onnarı ana dilindä.	**LEKSİKA HEM FRAZEOLOGİYA** Leksika maanası. Çokmaanalı laf hem birmaalı laf. Lafın maanası. Lafın maanaları: leksika maanası, birmaanalı, çokmaanalı laflar. Omonim. Sinonim. Antonim. Haliz gagauz lafları. Yabancı (alma) laflar. Arhaizmalar. Neologizmalar. İnternaţional laflar. Dialekt lafları hem literatura dili. Profesional lafları.Frazeologizmalar. **Lafetmenin maanasına göre.** Sinonimlerin, antonimlerin hem omonimlerin kullanması. **Okul predmetlerin baalantıları.** Dialektizmalar, arhaizmalar, neologizmalar, frazeologizmalar artistik yaratmalrında terminlär (literatura, tarih, matematika).
8	**Uşaklar lääzım bilsinnär:** • hep bir lafın kökü var yaz-yazda-yazma • kalan lafların paylarını (afiks) top-topla-topladı-topladım-topladılar **Uşaklar lääzım becersinnär:** • yapmaa analiz laflara kuruluşuna görä; • afiksleri dooru yazmaa; • düzmää türlü laflar ana dilinin afikslerinnän; • bilmää hem bulmaa birköklü lafları (göz, gözlük, gözcü; taş, taşçı, taşlık) • tekrar.	**Laf kuruluşu** Kök hem affikslafın payları. Affikslerin dooru yazılması. Vokal garmoniyasına görä affikslär. Konson dönmeleri affikslerdä. İkillenän konsonnar. Yabancı (alma) lafların affikslenmesi. Sadä laflar. Katlı laflar. **Lafetmenin kulturası.** Lafın kuruluşu**.** laf ailesi. Lafın payları: kök hem affiks. Laf düzücü hem laf diiştirici affikslär. Senselä lafların baş maanası hem ikincili maaması. Affiksli lafların dooru yazılması (vokal garmoniyasına görä). Kökün hem affiksin ekindä ikili konsonnar (in, tt, ss, kk, ll). Vokallan bitän köklerin affikslerin vokal başlantısına “y” peydalanması (kara+ya, top+a, köprü+yü, öz+ü, kara+dan, köprü+dän, dere+dän. Hem onun dooru yazılması.
2		**Tekrar**

Saat	*Devlet standart üürenicilerin uurları*	*Üürenmä programanın içindekiläri*
	•	**Okul predmetlerin baalantıları.** Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarında; aazdan annatmak janralarala görä uşaklar için (resimlemäk). **Soţiokültür uuru** **Lafetmenin ilerlemesi** Ukrainanın devlet dili. Gagauzların dedeleri. Milli simvolikanın tarihi. Devlet gimni. Bayrak, gerb. Okul. Hatır kiyada. Ana tarafım. Kiev-Ukrainanın merkezi. Ana boba. Adetlär gagauz aylesindä. Legendalar hem annatmalar Kiev için hem gagauzlar için. Ukraynanın anılmış insannarı- T.G.Şevçenko hb. Gagauz halkın anılmış insannarı. Gagauz halkın devlet nışannarı. Halkın zanaatları. Gagauz halkın yortuları (kolada, paskellä, troiţa).

6-cı sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	Devlet standart üürenicilärin uurları	Üüremnä programanın içindekiläri
15	**Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Okumaa annamaklı, açık, dooru, demekli, hızlı literatura formalarında. • Türlü tüp okumaklar: kompakt ayırmaklı, komentariyalı, rollerä görä. • Aklında okumaa da tekstlerä analiz yapmaa içindekinä hem formasına görä bulmaa temalarını hem süjetlerini; teksti payetmää logikayca fragmentlerä, planını düzmä. • Kendibaşına tekst planı düzmää da ona görä annatmaa logikayca yaratmanın içindeliinä görä, kendindän da annatmaa.	**Lafetmenin uuru** **İşlerin maanası** A n n a t m a (plana görä). Aazdan hem yazmak artistik annatması natura işlerä görä hem hayvannara görä. Düzmää yaratma (plansız). Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Yazmak kiyat. Birdiri. **LİNGVİSTİK ÇİZGİSİ**
1		**GİRİŞ** Ana dili için haberlär.
3	**Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmeleri plana görä. • Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.	**Tekrar** Cümlä. Fonetika hem grafika. Leksika hem frazeologiya. Morfologiya. Laf kuruluşu.
20	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • ne annadêr morfologiya, adlıkların bütün demelerini, cümledä adlıklar ne olabiler. • Adlıkların düzülmesi, üürenmiş kuralları. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • tanımaa adlıkları, dooru kullanmaa adlıkları lafetmäktä, bulmaa üürenik orfogramaları hem açıklamaa onnarı.	**Söz payları.** **Kendibaşına söz payları** **Adlık** Adlıklarnan hallanması: ikili hallanmak, hallar. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. "k" konsonunnan bitän çokkısımnı adlıkların hallanması. "k" konsonunnan bitän adlıkların küçüldek forması. Çokluk sayısında adlıkların hallanması. Adlıkların hallanması. Saabilik forması. Adlıkların hallanması çokluk sayısında.Alma adlıkların hallanması. Cümledä adlık sintaksis maanası. *Lafetmäk kurlurası*. Adlıkların kullanması ana dilindä. Adlıkların hallanması; ikili hallanmak. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. **Okul predmetlerin baalantıları** Küçüldeki afikslerlän laflar yaratmalarında (literatura).
9	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • nışannıın maanasını, morfologiya harakteristikalarını, yaraştırmak uurları, sintaksis funkţiyasını. Onun adlıklan kullanmasını, uzlaşmasını, hallanmasını. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • tanımaa nışannıkları, dooru onnarı kullanmaa, yapmaa morfologiya harakteristikasını, dooru yazmaa	**Nışannık** Nışannık. Nışannıkların yaraştırmak uurları. Nışannık cümledä. Nışannıkların düzülmesi. *Lafetmäk kurlurası.* Nışannıın kullanması ana dilindä. Nışannıın maanası. **Okul predmetlerin baalantıları** Küçüldeki afikslerlän laflar yaratmalarında (literatura).

Saat	Devlet standart üürenicilärin uurları	Üüremnä programanın içindekiläri
	nışannıkları, bulmaa üürenik orfogramaları, bulmaa üürenik orfogramaları onnarda hem dooru yazmaa.	
11	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • sayılık (bütün tanımak)-maanası morfologiya harakteristikaları hem sintaksis funkţiyaları. Sayılıkların soyları:bölmä hem bellisiz sayılıklar; sadä hem katlı sayılıklar. Sayılıkların hallanması. **Üürenicilär läzım becersinnär:** • Tanımaa sayılıkları, dooru onnarı kullanmaa hem onnarı iliştirmääbizim lafetmemizä, dooru yazmaa lafları üürenmiş orfogramalara görä.	**Sayılık** Sayılık: sayı sayılıkları, sıra sayılıkları, paylaştıran sayılıkları, bölmä sayılıklar, bellisiz sayılıklar, katlı sayılıklar. Saylıklar cümledä. *Lafetmäk kurlurası.* Sayılıkların dooru sölenmäsi, onnarın dooru kullanması, türlü formalarda hem hallarda, hem adlıklarlan baalantısı. **Okul predmetlerin baalantıları** Sayılmakların dooru hallanılması okumakta hem aazdan daava esaplamalarında (matematika); sayılmakların kullanılması cuvap edärkän urokta (geografiya, tarih(istoriya)).
9	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • aderliklär (bütün tanımak)-maanası, morfologiya harakteristika hem sintaksis funkţiyaları**.** **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Tanımaa aderlikleri, aderliklerin soylarını, hallanmaa aderlikleri, dooru yazmaa aderlikleri.	**Aderlik** Aderliklerin bölümneri: üz, gösrerici, soruş, bellilik, bellisiz, inkär, ilişiklik, saabilik. Hatırlık aderlii. *Lafetmäk kurlurası.* Aderlik (bütün tanımak)-maanası, morfologiya harakteristikaları hem sintaksis funkţiyaları. Aderliklerin bölümneri: üz, gösterici, soruş, bellilik, bellisiz, inkär, ilişiklik, saabilik. Hatırlık aderlii. Aderliklerin hallanması. Aderliklerin dooru yazılması.
	•	**Okul predmetlerin baalantıları** Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).
	•	**Soţiokültür uuru.** **Lafetmenin ilerlemesi** Ukrayna'nın devlet nışannarı. Benim sevgili ana tarafım. Ana tarafım sedefleri. Ekmek hem paalı iş dünnäda. Sän insannarın içindä. Halkın zanaatları. Benim dilim-benim dostum. Legendalar hem masallar ana dilindä.

7-ci sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	*Devlet standart üürenicilerin uurları*	*Üürenmä programanın içindekileri*
14	STRATEGİYA UURU. **Üürenicilär läazım becersinnär:** • İşitmää hem kolay annamaa yabancı sözü, düzmää kolay hem zoor plan, okumak tekstä görä.	**Lafetmenin uuru** **İşlerin maanası** Audirovanie. Dialog. Annatma (plana görä) Geniş hem dar annatma. Annatma-yazdırma insanın uzunu hem insanın işlemesini. Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Çevirmäk başka dillerdän ana dilinä. Yazmak kiyat.inanmak kiyadı.
56 1		**LİNGVİSTİK ÇİZGİSİ** **GİRİŞ** Gagauz dilin eri başka dillerin arasında Ukraynada.
3	**Üürenicilär läazım becersinnär:** • Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä. • Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.	**Tekrar** Laf kuruluşu. Morfologiya. Adlık. Nışannık. Sayılık. Aderlik.
20	**Üürenicilär läazım bilsinnär:** • İşliklerin zamannarını, işliin bellisiz formasını, işliin diişilmesi (konjuklanması) **Üürenicilär läazım becersinnär:** • Bulmaa işlikleri cümledä, koyma onnarı temel formasına, bulmaa zamannarı, dooru bulmaa işliin üzlerini hem sayılarını.	**İşlik.** İşlik: işliklerin temel forması, işliklerin düzülmesi. Sadä işliklär. Düzülü işliklär. Katlı işliklär. Düzülü işliklär. Katlı işliklär. İşliklerin diişilmesi; işliklerin çalımları: oluşluk çalımı, sankilik çalımı, läazımnık çalımı, isteyişlik çalımı, izin çalımı. Şindiki zaman. Gelecek zaman. Bellisiz gelecek zaman. Mutlak gelecek zaman. Sadä formalı geçmiş zaman. Katlı formalı geçmiş zaman. Mutlak geçmiş zaman. Bellisiz geçmiş zaman. Çoktan geçmiş zaman. Neetlik geçmiş zaman. Mutlak gelecek zamanın temeli. İşliin bellisiz forması. İşliin modal formaları. İşliktän adlar. **Lafetmäk kulturası.** İşliklerin kullanması ana dilindä. **Okul predmetlerin baalantıları** Metafora (literatura).
8	**Üürenicilär läazım bilsinnär:** • İştenniin iki formasını hem onun diişilmesini hallarda hem sayılıklarda. **Üürenicilär läazım becersinnär:** • Bulmaa iştennikleri cümledä, kurmaa cümlä iştenniklerlän, iştennin laf çevirtmesini. • İşhallıkların çoyun var yarıştırıcı uuru nice	**İştennik.** İştennik. İştennik laf çevirtmesi. Halizlik iştennikleri. Ortalık iştennikleri. Çekimnik iştennikleri. Zormalık iştennikleri. Çekimnik iştennikleri.

Saat	Devlet standart üürenicilerin uurları	Üürenmä programanın içindekileri
7	da nışannıkların.	**Hal iştennii.** Hal işteniin laf çevirtmeleri. Hal işteniin kuruluşu hem kullanmasi. **Lafetmäk kulturası.** İştenniin kullanması ana dilindä. İştennin maanası bizin lafetmämizdä. **Okul predmetlerin baalantıları.** Süreti kurarkana hal iştenniklerin kullanması (literatura).
8	**Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Tanımaa işhallıkları cümledä, dooru onu kullanmaa, bulmaa işhallıkların yaraştırıcı uuru, bilsinnär bulmaa işhalıkları tekstlerdä da sölemää ne gösterer her biri, becersinnär cümlelerä eklemää uygun işhallıkları.	**İşhallık** İşhallık. **Lafetmäk kulturası.** İşhallıkların kulturası ana dilindä. İşhallıklar göstererlar işliin hallarını da baalaşêrlar işliklärlän. **Yardımcı s**öz **payla**rı
5		
1 1	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • bilsinnär izmetçi adları: baalaycıları, paycıkları, duygucuları hem onnar yazılmaklaanı. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Becersinnär bulmaa iznmetçi adların dooru yazmaklarını.	Ardlaflar. Baalaycılar. Paycıklar. **İzmetçi adlar. Modal laflar** **Duygucular** **Lafetmäk kulturası.** İzmetçi lafların kullanması ana dilindä. İzmetçi lafların maanası bizim lafetmemizdä, onun kullanması söz paylarınnan barabar da göstererlar erlik ilişikliini lafların arasında.
2		**Tekrar**
	•	**Okul predmetlerin baalantıları:** Aristik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenilii yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarında; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).
	•	**Soţiokültür üürenmäk uuru** **Lafetmenin ilerlemesi.** Ana dilim-halkın yaşamak sızıntısı. Benim küüyümün istoriyası. Annaşmak kulturası insannarın arasında. Benim gün duumam. Benim sevgili zanaatım. Gagauz halkının sedefleri. Gagauz halkın adeetleri. Bucaan lanşaftı.

8-ci sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	*Devlet standart üürenicilerin uurları*	*Üürenmä programanın içindekiläri*
14	STRATEGİYA UURU. **Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • İşitmää hem annamaa yabancı sözü, tutmaa aklında işidilmişi hem okunmuşu, annatmaa kendibaşına kurulmuş plana görä (sadä hem katlı) **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmeleri plana görä. • Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: toplamak, sintez hem shema yapmak.	**Lafetmenin uuru** **İşlerin maanası** Audirovanie. Dialog. Annatma (katlı plana görä). Geniş hem dar annatma. Annatma-yazdırma anmak taşları için, istoriya hem kultura için. Yaratma-annatmaa (malä için, küü için, kasaba için) kendi fikirinä görä. Çevirmäk-dillerdän ana dilinä annatmaları, angılarında var yazdırma elementleri anmak taşları için, kasaba için. Yazmak kiyat. İşin planı. Protokol. **LİNGVİSTİK UURU** **GİRİŞ**
1		Dil – en üstün uur annaşmakta hem sözleşmektä .
3		**Tekrar** Söz payları. Sintaksis.
22	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Lafbirleşmenin bölüklerini cümledä, katlamasını sadä cümlenin; üürenmiş kural punktuaţiyasından. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Annatmaa lafbirleşmelerin kurulmasını, ayırmaa onun çeşitlerini, bulmaa baş hem ikinci payları sadä cümledä, dooru onnarı kullanmaa lafetmemizdä, dooru koymaa punktuaţiya nışannarı, bulmaa hem doorutmaa yannışlıkları, üürenmiş kurallara görä.	**Sintaksis. Punktuaţiya** **Lafbirleşmeleri hem cümlä** Lafbirleşmelerinin çeşitleri: işlikli, adlıklı, nışannıkları hem hallıklı lafbirleşmeleri. Lafbirleşmeleri hem cümlä. Lafbirleşmelerin bölükleri. Bellilikçi laf lafbirleşmelerinin çeşitleri: birinci, ikinci, üçüncü izafetler. Çiftli laflar. Bölünmäz lafbirleşmeleri. Cümlä. Annatma, izin hem şaşma cümleleri. Sadä cümlä. **Lafetmäk kulturası.** Dooru kullanmak subyektı hem predikatı cümledä, ikinci payları cümledä. Tamannık, bellilik hem hallık ikinci payları cümledä. **Okul predmetlerin baalantıları.** İnbersiya artistik yaratmada (literatura).
28	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Cümlenin kuruluşunu, üürenmiş kuralları. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa annatmalarda sadä cümleleri, bulmaa tekstlarda bai paylarına hem ikincili paylarını, bulmaa yannışlıkları.	**Sadä cümlä** Cümledä laf baalantısı. Baş paylar. Subyekt. Predikat. Sadä hem katlı adlardan predikat. İşliktän hem adlardan predikat. Predikatın subyektlen uzlaşması. Cümlelerin ikinci payları. Dooru hem kıynaş tamannık. Bellilik. Eklembellilik. Hallıklar. Sadä cümlelerin kurulmuşça soyları. İki öz payları cümlelär. Bir öz paylı cümlelär. Belli üzlü cümlelär. Bellisiz üzlü cümlelär. Bütünneşik üzlü cümlelär. Deyici cümlelär, üzlüsüz cümlä. **Lafetmäk kulturası.** Dooru kullanmak söz paylarını cümledä. Maanaları cümledä.

Saat	*Devlet standart üürenicilerin uurları*	*Üürenmä programanın içindekiläri*
2		**Tekrar**
	•	**Okul predmetlerin baalantıları.** Artistik yaratma hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).
	•	**Soţiokültür üürenmäk uuru.** **Lafetmänin ilerlemesi** “Dili lääzım bilelim-salt onunnan biz insanız”. Gagauz halkın anmak taşları. Ana dilindä kiyat-gagauz halkımıza paalı baaşıştır. Gagauz yazıcıları. Çoktankı gagauz küüyün adeetleri. Ana tarafım-Bucak. Gagauz devlet nışannarı.

9-cu sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	*Devlet standart üürenicilerin uurları*	*Üürenmä programanın içindekiläri*
14	STRATEGİYA UURU. **Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Becersinnär işitmää hem annamaa annatmakları, yapmaa kısadan yazı, işidän hem sesleyan tekstlerä görä, annatmaa plana görä, ayırmaa material yaratmalar için.	**Lafetmenin uuru** **İşlerin maanası** Annatma (plana görä). Kısa hem ayrma annatma türlü stillerä görä. Yaratma (plana görä). Aazdan hem yazmaktan publiţistik stilä görä. Çevirmeklär ukrayna hem rus dilindän her türlü stillerä görä. Audirovaniye. Dialog. Yazmak kiyat. Avtobiografiya.
56 1		**LİNGVİSTİK UURU** **GİRİŞ** Dilin maanası halkın yaşamasında
3	**Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä. • Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.	**Tekrar** Sadä cümlä. Sadä cümlelerin kuruluşça soyları. Geniş sadä cümlenin söz dizimi.
12	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Lääzım bilsinnär ani ana dilindä var baalayıcısız katlı cümlelär, bu cümlelär kurulêrlar nışannarın yardımınnan. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa annatmaklarda bu cümleleri, dooru kullanmaa onnarı lafetmäktä, dooru yazmaa durguçluk nışannarı, bulmaa hem doorutmaa yannışlıkları üürenmiş kurallara görä.	**Katlı cümlä** **Dalsız katlı cümlä.** **Baalayıcılı dalsız katlı cümlelär.** **Lafetmäk kulturası.** Dalsız baalayıcısız katlı cümlä, nışannıklar baalayıcısız katlı cümledä.
12	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Maanaları katlı cümlelerdä, onnar lääzım bilsinnär kullanmaa virgülü hem noktayı katlı cümlelerdä. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Tanısınnar katlı cümleleri hem kullansınnar onnarı, dooru koymaa hem açıklamaa nışannarı katlı cümlelerdä, bulmaa yannışlıkları kendi hem yabancı tekstlärdä.	**Dallı katlı cümlelär** Dallı cümlelerin soyları: annadıcı dal cümlelär, bellilikçi dal cümlelär, hallık dal cümlelär: er, nicelik hem nekadarlık, zaman, neet, sebeplik. Sankilik hem brakım dal cümleleri. Birkaç dal cümleli katli cümlä. **Lafetmäk kulturası:** Dalsız katlı cümlelär. Dallı katlı cümlelär, baalaycısız katlı cümlä, virgül hem noktaylan virgül baalaycısız katlı cümlelerdä.
10	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Lääzım bilsinnär ani ana dilindä var baalayıcısız katlı cümlelär, bu cümlelär kurulu nışannarın yardımınnan. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa annatmaklarda bu cümleleri dooru kullanmaa onnarı lafetmäktä, dooru yazmaa durguçluk nışannarını,	**Baalayıcısız katlı cümlä** Paylaştıran nışannar katlı cümledä. Opfografiya punktuaţiyası baalayıcısız. Virgül hem noktaylan virgül baalayıcısız katlı cümlelerdä. İki nokta baalayıcısız katlı cümledä. Çizgi baalayıcısız katlı cümlelerdä. Cümlenin ayırılı ikincili payları. Belliliin, hallıkların hem tamannıkların ayırılması.

Saat	Devlet standart üürenicilerin uurları	Üürenmä programanın içindekiläri
	bulmaa hem doorutmaa yannışlıkları üürenilmiş kurallara görä.	
7		**Katlı cümlä türlü baalantılarlan** Belliliin ayırılması. Hallıkların ayırılması. Tamannıkların ayırılması. Lafetmäk kulturası. Dalsız baalayıcısız katlı cümlä, nışannıklar baalayıcısız katlı cümledä.
3	**Üürenicilär lääzım bilsinnär:** • Bulmaa tekstlärdä dooru hem kıynaş sözü, koymaa punktuaţiyayı dooru bu cümlelerdä. **Üürenicilär lääzım becersinnär:** • Bulmaa dooru hem kıynaş sözü.	**Doorudan hem kıynaş söz. Dialog. Polilog** Doorudan hem kıynaş söz . Durguçluk nışannarı doorudan sözdä. Dialog. Doorudan söz kıynaş sözlän diiştirilmesi. **Lafetmäk kulturası:** Doorudan hem kıynaş sözlän kullanması ana dilindä. Dialog kullanması ana dilindä. **Okul predmetlerin baalantıları:** Süretin lafları dialogta hem yaratmada (literatura).
8		**Tekrar.** Kaavileştirmek üürenilmiş konuları **Okul predmetlerin baalantıları:** Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).
	•	**Soţiokültür üürenmäk uuru. Lafetmenin ilerlemesi** Gagauz dilim kaavileşmesi. Bucak- bizim ana tarafımız. Gagauz halkın istoriyası (tarihi) İlkyaz yortuları Gagauz halkın insannarın zanaatları. Var bin yol-biri benim. Benim sevgili televiziyon peredaçam.